

DUIN
jaargang 20, nr. 2
juni 1997

ISSN - 0168-7948

REDACTIE

RUUD COUPERUS
MARTIN DE JONGE
BEN KRUIJSEN
ARNNOUD V/D MEULEN
LEX SCHELVIS
MARCEL TAAL

EINDREDACTIE

HENK WIJKHUISEN

REDACTIESECRETARIAAT

MELANIE VAN OVERVELDT

VORMGEVING

RENÉ LENNAERTS,
AMSTERDAM

LAY-OUT EN PRODUCTIE

F&N BOEKSERVICE, AMSTERDAM

DRUK

MITTELMEIJER, AMSTERDAM

REDACTIEADRES

DUIN, Postbus 11059
2301 EB Leiden
Tel. 071-5131800

BEZOEKADRES

Stationsweg 12, Leiden

LOSSE NUMMERS

f8,50 + f2,50 verzendkosten

ABONNEMENT

studerenden en 65+ f27,50
particulieren f35,—
instellingen f60,—

DONATEURSCHAP

vanaf f35,— per jaar

BETALINGEN

giro 3505200 ten name van
Stichting Duinbehoud
Postbus 11059, Leiden

© STICHTING DUINBEHOUD

Bij de voorkant:

*Foto: Een duinhagedis eet een
hommel op (Frits van Daalen).*

*Tekening: Helmduinen
(Erlof 't Hart)*

3

TERUGBLIK OP DE DUINDAG

KARIN OBDEIJN

5

HAZEN IN HET DUIN?

RENÉ VAN DER WAL, SIM BROEKHUIZEN EN TEUN BAARSPUL

8

FLORA-ONTWIKKELING IN DE DUINEN BOVEN BERGEN

HANS VAN DER GOES

10

VAN DE HACK OP DE KERF

ARNOUD VAN DER MEULEN

12

DUINKRANT

14

DE SMAAK VAN WATER

het werk van Pieter Stuyfzand

MARCEL TAAL

17

VOSSENONDERZOEK

in het Noord-Hollands Duinreservaat

ARIE SWAAN, STEVE GEELHOED EN MICHEL HAVER

20

PRODUCTIE EN GEBRUIK VAN VEGETATIE- KAARTEN

bij Rijkswaterstaat

PETER MELMAN

22

PUBLIKATIES

24

DUINFOTO

*Wilt u donateur worden van Stichting Duinbehoud, een
abonnement op het tijdschrift of adverteren in DUIN en
zo'n 5000 lezers bereiken? Bel dan tijdens kantooruren
naar 071-5131800.*

Terugblik op de Duindag

KARIN OBDEIJN

Bijna honderd belangstellenden waren op 22 februari naar het bezoekerscentrum de Hoep in Castricum gekomen om de eerste Duindag mee te beleven. Met deze dag hoopt de Stichting Duinbehoud een jaarlijks evenement in te zetten waarmee de band tussen donateurs en organisatie versterkt kan worden. Met een terugblik én vooruitblik op de werkzaamheden kunnen donateurs een beter beeld krijgen van het reilen en zeilen van de Stichting Duinbehoud in het algemeen en de Nederlandse duinen in het bijzonder.

Peter Cannegieter, voorzitter van Stichting Duinbehoud, was verheugd over de grote opkomst: "De belangstelling is hartverwarmend en een teken, dat de doelstelling van onze organisatie velen aanspreekt". Die doelstelling is nog niet zo lang geleden verbreed. Stond de stichting vooral op de barricade voor het behoud van de Nederlandse duinen, thans wil ze ook meer draagvlak scheppen voor haar werk. Daarom spant Duinbehoud zich officieel sinds 1996 in om de natuurbeleving in het duingebied te bevorderen door zich op te werpen als belangenbehartiger van natuurvriendelijke recreatie.

Een gewaardeerde gesprekspartner

Fred Van der Vegte, directeur Natuurbeheer van de NV PWN Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, sprak zijn waardering uit voor de stichting, die zich ontwikkeld heeft van een actieclub tot een gerespecteerde overlegpartner. Naar zijn mening zouden beide organisaties een gezamenlijke visie moeten ontwikkelen op de mogelijkheden van recreatie in natuurgebieden. Hij constateerde: "De stichting is in de loop van de jaren geprofessionaliseerd en heeft in de loop van de jaren haar manier van werken aangepast. Toch is Duinbehoud altijd onafhankelijk gebleven en nog immer alert op mogelijke bedreigingen van het duingebied". Soms wat te alert naar de zin van het PWN, vooral als het over waterwinning gaat. Van der Vegte be-

nadrukte dat zijn bedrijf vele miljoenen investeert in nieuwe productiemethoden buiten het duingebied. "Desondanks kunnen we niet zomaar gebieden in de duinen aan de waterwinning onttrekken. Daarover zijn PWN en Duinbehoud het niet altijd eens en de pers registreert dat feilloos." Na deze prikkelende woorden kwamen de aanwezigen tot rust door de geluiden van wind, water en Wim de Bie. Diens zwoele stem ging vergezeld van fraaie plaatjes van wolken, zandstranden, blanke duintoppen en recreerende mensen.

Een terugblik en de toekomst

Directeur Marc Janssen gaf een indruk van recente activiteiten van de stichting. Ze heeft onder meer meegewerkt aan de totstandkoming van de rapporten Kustbalans (Rijkswaterstaat, 1995) en Meegroeien met de Zee (Wereldnatuurfonds, 1996). Op initiatief van Duinbehoud is het project 'Dynamiek in de kustzone' gestart, dat eind 1997 bij Bergen/Schoorl uitgevoerd zal worden. Eenzelfde project wordt door Duinbehoud gestimuleerd in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Tamelijk bijzonder is ook de demping van het Van Limburg-Stirum-kanaal in de Amsterdamse Waterleidingduinen, onder meer voortgekomen uit de activiteiten van Duinbehoud. Op Goeree en in Zuid-Holland zijn met de provinciale waterleidingbedrijven de mogelijkheden besproken om waterwinning en natuurwaarden zo goed mogelijk te combineren.

Een ander wapenfeit is de totstandkoming van het Pact van Teylingen, een overeenkomst over de ontwikkeling van nieuwe natuur in de duin- en bollenstreek in Zuid-Holland. Verder is een gebiedsvisie vastgesteld voor de Friese Waddeneilanden. Daarmee is de stichting er volgens de directeur in elk geval voor één duingebied in geslaagd een uitwerking te realiseren van 'Duinen voor de wind'.

Tot slot noemde Marc Janssen de brochure met wandel- en fietstips, die samen met recreatieorganisaties is uitgegeven en binnen twee dagen niet meer te verkrijgen was.

Voor het komende jaar zijn er volop plannen. Duinbehoud gaat aan de slag om tussen Den Haag en De Zijk een ecologisch en recreatief netwerk te realiseren. Ze gaat met scholieren strandschoonmaakacties uitvoeren en voorlichting geven over dynamisch kustbeheer. Centraal staan echter acties tegen de kustlocatie bij Scheveningen, de tweede Maasvlakte en de aanleg van een luchthaven in de Noordzee. Met het oog daarop wil Duinbehoud haar visie op de toekomst van de Nederlandse kust vastleggen in een masterplan.

Bewogen kustlandschappen

Na de lunch was het tijd voor een blik op de natuur in de duinen. Rolf Roos, auteur van het boek 'Bewogen kustlandschappen', nam ons mee terug in de tijd. Met behulp van twee speelgoedblokken

In de wandelgangen van bezoekerscentrum de Hoep werden geanimeerde gesprekken gevoerd tijdens een goed bezochte Duindag (foto: Nadia Roozendual).

De kurk waar Stichting Duinbehoud op drijft, vrijwilligers. Op de foto een deel van de regio-consulenten op werkbekzoek op Schouwen in Zeeland (foto: Henk Wijkhuizen).

maakte hij duidelijk dat rood (de mens) en groen (de natuur) in de duinen bij elkaar horen. De invloed van de mens op de duinen begon al in de Romeinse tijd, toen er havens werden aangelegd en forten gebouwd. Later kwamen er dorpen in de kuststreek, werden er bomen gekapt en woeste grond ontgonnen. De ontwatering ten behoeve van de landbouw heeft vanaf de 17e eeuw het natte landschap achter de duinen doen verdwijnen. Zeer ingrijpend waren de gevechten in de tijd van de Franse overheersing, waarbij hele stukken duin zijn losgewoeld en het zand vrij spel kreeg. Misschien ligt er voor Defensie nog een taak in de ontwikkeling van nieuwe natuur in onze duinen. Volgens Rolf Roos heeft de mens ook positieve effecten gehad op de natuur. Door jarenlange beweiding ontstonden aan de binnenduinenranden soortenrijke graslanden en ook de loof- en naaldbossen die in de negentiende en twintigste eeuw zijn aangeplant herbergen interessante begroeiingen. De verdroging als gevolg van de drinkwaterwinning is voor sommige planten desastreus, maar geeft andere soorten juist een kans. "En zo vormen natuur en cultuur twee kanten van een medaille. Het is de kunst om beidn in balans te houden" besloot Rolf Roos.

Honden met de gratie van katten

De laatste spreker was voor veel duinliefhebbers een goede bekende: Gerrit-Jan de Bruijn. Hij maakte melding van twee nieuwe zoogdieren in de duinen: het één een vervaarlijk monster, dat kippenhokken plundert, schapen doodt en zelfs in staat wordt geacht verdwaalde kinderen te verslinden; het andere een aaibaar, lief beestje, familie van ons schoothondje. Het eet bij voorkeur bessen en als die er niet zijn peuzelt ie ook wel eens een muisje op. Overeenkomst: ze heten beide vos. Volgens Gerrit-Jan de Bruijn bestaan er vele beelden van de vos, afhankelijk van de aanwezige kennis. Die blijkt echter nog verrassend gering, hoewel de vos al geruime tijd in de menselijke omgeving verkeert. Ondanks de beperkte kennis menen velen dat de vos bejaagd moet worden, omdat hij geen natuurlijke predator heeft. Hij zette uiteen dat dit niet nodig is, omdat de vos een uitstekend systeem van zelfregulatie heeft. Daardoor is het aantal vossen in een bepaald gebied doorgaans goed afgestemd op de situatie. Niet alleen de vos, maar ook zijn prooidieren blijken hun gedrag aan te kunnen passen. Lepelaars bijvoorbeeld konden zonder problemen op de grond broeden, zolang er geen vossen in de buurt waren. Nu maken ze hun nest weer in bomen. Ook andere vogels hebben hun broedgegedrag aangepast. De fazanten liepen in aantal terug, toen ze niet meer bijgevoerd werden door jagers. Inmiddels is duidelijk dat ze zich ondanks de aanwezigheid van de vos in de duinen weten te handhaven. En de achteruitgang van de wulp is volgens De Bruijn zeker niet alleen aan de vos toe te schrijven, maar mede het gevolg van de toegenomen recreatiedruk. Er valt dus nog veel te leren over de vos. "Daarvoor zijn geen dure onderzoeken met kostbare radiozenders nodig" meent De Bruijn. "Wanneer we goed om ons heen kijken kan ieder van ons nog veel ontdekken over de vos en zijn prooi."

Ing. K.J.J. Obdeijn was als donateur aanwezig op de Duindag.

Van oudsher is waterwinning in de duinen bij Stichting Duinbehoud een beleidsspeerpunt. Soms leidt dit tot enige aanvaring met duinwaterleidingbedrijven, met wie we overigens meer overeenkomsten hebben dan geschillen (foto: Henk Wijkhuizen).

Je ziet hem denken: "heb ik dit". Struin je lekker door de Noord-Hollandse duinen op zoek naar konijn, word je ineens gevangen, opgemeten en voorzien van moderne elektronica. Loop je als vos niet tegen jagers aan, heb je altijd nog de kans om ecologen te treffen die een inbreuk maken op jouw privacy.

Hoewel er al veel bekend is over dit dier is wederom een onderzoek gestart naar het reilen en zeilen van de vos in en buiten de duinen. Vooral het gebruik van het aan de duinen grenzende poldergebied in Noord-Holland heeft nu de belangstelling van de onderzoekers.

Elders in dit nummer meer over de vos en het vossenonderzoek in het Noord-Hollands Duinreservaat.

